
Onderwijs van het Nederlands of van het Vlaams?

Omtrent de eenheid van een taal en de verscheidenheid van haar gebruik

Dorian Cumps

Toen de Hoofdinspectie van het Onderwijs mij drie jaar geleden de opdracht gaf het onderwijs van het Nederlands in Frankrijk te volgen, was een van de eerste taken waarmee ik geconfronteerd werd het formuleren van een gepast antwoord op een aanvraag tot erkenning van het onderwijs van het Vlaams door het Duinkerke parlementslid Jean-Pierre Decool. Deze politicus interpelleert het Ministerie regelmatig aangaande deze kwestie; volgens de decaan van de werkgroep levende talen op de inspectie had Nationale Opvoeding steeds de voorkeur gegeven aan het onderwijs van het Nederlands; men had er evenwel mee ingestemd om bij wijze van experiment vanaf het schooljaar 2007-2008 het West-Vlaams aan enkele basisscholen in Frans-Vlaanderen te onderwijzen.

De polemiek omtrent het leren van het Nederlands of van het Vlaams binnen de Academie van Rijsel is niet nieuw. Enig onderzoek naar de stand van zaken over dit onderwerp in publicaties van diverse aard en origine, of ze nu wetenschappelijk zijn, institutioneel of bedoeld voor een breder publiek, wijst erop dat het debat nauwelijks geëvolueerd is.

Als universitair docent met een letterkundige achtergrond benader ik deze problematiek op een andere manier dan een taalkundige. Ik heb niet de pretentie om de linguïstische aspecten ervan tot in details te bespreken. Eerst wil ik een overzicht geven van de *status quaestionis*, waarna ik mij zal beperken tot enkele concrete voorstellen van didactische aard, in de hoop hiermee de tegenstrijdige standpunten van Nationale Opvoeding aan de ene kant en de voorstanders van het Vlaams anderzijds nader tot elkaar te brengen; ik wil aantonen dat het mogelijk is om bij wijze van toenadering enkele aspecten van het Vlaams in een reeks Nederlandse lessen op verantwoorde manier te integreren. Het lijkt mij wenselijk om het emotionele karakter van deze discussie uit de weg te gaan en zodoende te vermijden dat het debat ontaardt in een steriele en zelfs enigszins groteske confrontatie tussen het Nederlands en het (West-)Vlaams.

Status quaestionis en nadere beschouwingen

Naar aanleiding van de inspectie van een lerares Nederlands aan het Collège Saint Winoc te Sint-Winoksbergen op 21 mei 2015 heb ik een facultatieve les Vlaams kunnen volgen. Leerlingen van de Cinquième kregen die van Marie-Christine Lambrecht, vrijwillige lerares en tevens vice-voorzitster van de

Akademie voor Nuuze Vlaemsche Taele (ANVT). Ik had meteen de indruk om met een uurtje Nederlands geconfronteerd te worden in een regionale variant dat vergelijkbaar is met het dialect dat enkele kilometers verder naar het noorden in de Belgische provincie West-Vlaanderen gesproken wordt. Het begeleidende lesmateriaal dat door de lerares aan haar elf leerlingen werd uitgedeeld, bracht bij nazicht slechts enkele afwijkende woorden of grammaticale vormen ten opzichte van het Standaardnederlands aan het licht. Tussen de zinnen uit les drie “Marytje en is nie in’t winkel”, afkomstig uit een leerboek West-Vlaams van de hand van Frédéric Devos, komt men bijvoorbeeld “de leepels zyn in’t schof” tegen voor “de lepels liggen in de lade”, maar de variant “schof” voor “schuif” is eigenlijk gemakkelijk te herkennen. Een dubbele negatie zoals “en is nie” in de titel van de les verrast enigermate door de archaische vorm maar belemmert evenmin het begrip. Daartegenover zijn vraagzinnen als “is’t koud buiten” of “zyn de glazen prooper” zo goed als identiek met dezelfde uitspraken in het hedendaags Nederlands. Dezelfde opmerking geldt voor de inhoud van een door de lerares samengestelde oefening. Daarin verschilt een vraagzin als “wuffer koleur is den appel” van het Nederlands “welke kleur heeft de appel”, maar blijft best begrijpelijk, terwijl “hoe oud is je vaader” volkomen overeenkomt met dezelfde vraag in het Nederlands. Enkele varianten die verder in de les gebruikt werden in zinnen als “je lacht dikkers” - in het Nederlands “je lacht dikwijls” - of “hen kryscht” tegenover “hij huilt” leiden tot dezelfde conclusie: al kan uitspraak of spelling min of meer verschillen naar gelang de voorbeelden en het vocabulaire tot het Zuid-Nederlands behoren in het geval van “krysen” in plaats van huilen, het is evident dat hier Nederlands in een variant eigen aan een streektaal wordt aangeboden en geenszins een andere Germaanse taal, zoals het Fries bijvoorbeeld. Tocht beweert de ANVT in een brochure gewijd aan het onderwijs van het Vlaams in Frans-Vlaanderen dat het bijzonder nadelig zou zijn voor het Vlaams en voor het Nederlands om beide met elkaar te verwarren¹.

Lijnrecht tegenover dit distinctieve standpunt staat de argumentatie van de Nederlandse Taalunie die het initiatief uit 2007 om het onderwijs van het Vlaams officieel toe te laten ongeschikt vond. In een opstel opgenomen in het jaarboek 2008 van de door de stichting Ons Erfdeel uitgegeven publicatie *De Franse Nederlanden* nemen Ellen Fernhout en Hellmuth van Berlo het resoluut op voor het onderwijs van het Nederlands in Frans-Vlaanderen met als voornaamste argument dat het Nederlands de communicatietaal is die in Vlaanderen en Nederland gehanteerd wordt²; daarom biedt het onderwijs van het Nederlands veel meer perspectieven aan de leerder, onder andere in een professionele optiek dan het lokale Vlaams. Deze pragmatische aanpak wordt door het overgrote deel van de leerkrachten en door de naar de arbeidsmarkt gerichte bestuursverantwoordelijken gesteund. Bij wijze van voorbeeld kan men in verschillende recente nummers van het gemeentelijke informatiebulletin van Duinkerke *Dunkerque et vous* lezen dat cursussen Nederlands in de Maison de

l'Europe van de havenstad worden georganiseerd ten behoeve van werkzoekenden die zich willen richten op de grensoverschrijdende arbeidsmarkt; in de aflevering van november 2014 wordt de provincie West-Vlaanderen er als een buitengewoon belangrijke bron van werkgelegenheid voorgesteld. In het kader van de rubriek "L'innovation" worden in het nummer van mei 2015 taalateliers Engels en Nederlands voor scholieren voorgesteld met als commentaar: wij moeten onze kinderen echte toekomstmogelijkheden aanbieden en het beheersen van deze beide talen zal doorslaggevend zijn³. Hetzelfde argument wordt twee pagina's verder met betrekking tot jonge volwassenen herhaald. De opzet is duidelijk: het zoeken naar werkgelegenheid in de regio ondersteunen door beroepsbetrekkingsen met Vlaanderen aan te moedigen.

Op het eerste gezicht gaat deze in tijden van economische en sociale crisis logische benadering in tegen een andere, net zo lofwaardige doelstelling: het beschermen van een regionaal taalpatrimonium in het kader van de culturele diversiteit. Bij wijze van reactie op het zonet aangehaalde opstel van twee medewerkers van de Taalunie, verweet de onderwijzer Frédéric Devos, auteur van het leerboek *Schryven en klappen*, deze instelling dat ze de specifieke situatie van Frans-Vlaanderen miskent. Hij beschouwt het Nederlands als een vreemde taal voor Frans-Vlamingen en gebruikt daarbij als argument dat de voertaal in deze streek in werkelijkheid het Frans is. Wat nu het Vlaams betreft, het is de volkstaal die al te lang genegeerd werd door zowel de centralistische Franse staat als de Nederlandstalige overheid in België en Nederland⁴. Zo te zien staan in het debat de voorstanders van een functionele visie op het onderwijs van de taal van twee buurlanden, die tevens onmisbare economische partners voor de regio Nord-Pas-de-Calais zijn, tegenover hen die hun regionale identiteit willen bewaren. Deze laatsten onderstrepen dat het Nederlands, dat zij voornamelijk beschouwen als de taal uit Nederland, een taalgebruik oplegt dat voorbijgaat aan de wezenlijke Vlaamse identiteit.

Op zoek naar argumenten citeert de ANVT in haar brochure de Nederlandse taalkundige Nicoline van der Sijs, die onder meer verklaarde dat het hedendaags Nederlands ontstaan zou zijn uit een samenraapsel van Hollandse dialecten⁵. Dit standpunt wordt niet door de meerderheid van de historisch taalkundigen van het Nederlands gedeeld. Een meer gebruikelijke en genuanceerde visie komt hierop neer dat het moderne Nederlands ontstaan is ten tijde van de renaissance door voornamelijk Noord-Nederlandse invloed en tevens ontleningen aan twee grote Zuid-Nederlandse dialectgroepen: het Vlaams en het Brabants⁶. De geschiedenis van de Nederlandse letterkunde toont dit evenzeer aan: de bakermat van de productie van literaire teksten in het Oudnederlands en het Middelnederlands ligt in Vlaanderen, Brabant en Limburg; de Hollandse invloed doet zich later gelden en krijgt pas echt de bovenhand na de splitsing van de historische Nederlanden tijdens de Tachtigjarige Oorlog.

geëvoceerd, met name de overbekende anonieme verzen waarvan de eerste regel luidt “hebban olla vogala nestas hagunnan”, dan gaat het precies om een archaïsche vorm van het West-Vlaams. Geïsoleerd geraakt in een Franstalige omgeving sedert de gebiedsveroveringen van Lodewijk XIV op de Spaanse Nederlanden vertoont het Frans-Vlaams syntactische en lexicale kenmerken die nog enigszins aansluiten bij het Middelnederlands; daardoor wordt het dialect terecht als een boeiend onderzoeksonderwerp beschouwd, wat zonder meer rechtvaardigt dat er voor de bescherming van dit unieke taalpatrimonium geijverd wordt. De relatieve afwijkingen ten opzichte van het hedendaagse Standaardnederlands betekenen evenwel niet dat men het Frans-Vlaams als een zelfstandige streektaal zou kunnen beschouwen die vervreemd is van de Nederlandse taal of eraan ontgroeid is.

Erkende specialisten van het Frans-Vlaams evenals historisch taalkundigen van het Nederlands vinden terecht dat de complementariteit en de samenwerking met wederzijds respect voor elkaars taalgebruik de verhoudingen tussen het Frans-Vlaams en het Nederlands zouden moeten bepalen. In het kader van een colloquium over het Nederlands in Frankrijk en Franstalig België, door Philippe Hiligsmann in 2001 aan de Université de Lille-III georganiseerd, kwam Hugo Ryckeboer, die zijn proefschrift aan diverse aspecten van het Nederlands in Noord-Frankrijk heeft gewijd, terug op het vraagstuk van het onderwijs van het Vlaams of het Nederlands; de vraag was eerder behandeld door Jean-Louis Marteel, de auteur van een tweedelige grammatica van het Frans-Vlaams. Ondanks hun meningsverschillen waren beide geleerden het erover eens om het idee van een synergie te verdedigen waarbij het onderwijs van het Nederlands en de bescherming van het Vlaams zouden worden geassocieerd. Marteel wilde het onderwijs van het Vlaams als aanloop naar de studie van het Nederlands naar voren brengen, terwijl Ryckeboer de nadruk legde op de complementariteit tussen het leren van het Nederlands en van het Vlaams⁷. Alvorens na te gaan hoe een dergelijke synergie concreet in het onderwijs van het Nederlands geïntegreerd zou kunnen worden, is het noodzakelijk om het overzicht van de stand van zaken af te ronden door de overige aspecten van de problematiek in een notendop de revue te laten passeren.

Het nog steeds hardnekkige onbegrip tussen de aanhangers van het Vlaams en de voorstanders van het Nederlands heeft diverse oorzaken, waarmee de verantwoordelijken voor het onderwijs van het Nederlands rekening moeten houden. Onder de neerlandici die zich duurzaam geïnteresseerd hebben voor de problematiek van het Vlaams neemt Ryckeboer een belangrijke plaats in. In een van zijn studies, eveneens opgenomen in *De Franse Nederlanden* (dl.1), stelde deze West-Vlaming in 1976 voor om tot het leren van het Nederlands aan te zetten door middel van de erkenning van de streektaal⁸. Immers, het verwerpen van het Nederlands door sommige Frans-Vlamingen kan verklaard worden aan de hand van sociolinguïstische factoren. Het Frans-Vlaams is te lang

als minderwaardig beschouwd omdat het voornamelijk in minder begunstigde sociale milieus gesproken werd. De streektaal heeft geleden onder een gebrek aan erkenning zowel ten opzichte van het Frans, de officiële door de overheid en de notabelen gehanteerde en opgelegde voertaal als van het Nederlands, ten onrechte beschouwd als een vreemde taal of de taal van een andere, supranationale elite, die men eveneens wil opleggen. Ook al is het imago van het Vlaams in positieve zin geëvolueerd dankzij culturele initiatieven zoals de toeristische promotie van de zogenaamde “villages patrimoine” in Frans-Vlaanderen evenals de plaatsing van tweetalige wegwijzers en het aanbrengen van naamborden in het Vlaams op de gevels van particuliere huizen of diverse openbare gebouwen, het identiteitsdiscours is blijven vasthouden aan de verschillen tussen het Vlaams en het Nederlands, onder andere omdat, zoals eerder aangestipt, de belangen van de “Vlaamsgezinden” (in de context van Frans-Vlaanderen) anders zijn: hun voornaamste doel is het behouden en het overdragen van de streektaal aan de volgende generaties, met het doel lokale tradities te beschermen. Een andere door de ANVT verspreide folder, getiteld *Vier redenen om het West-Vlaams te leren*, verwijst verder naar het Vlaams als communicatietaal aan de hand van argumenten vergelijkbaar met de redenering die voor het leren van het Nederlands wordt gebruikt: de kansen vergroten om een job in Vlaanderen te vinden. In dit verband kan men echter bezwaren uiten: de voertaal in de Belgische bedrijven is het Nederlands, al zal men in informele situaties ook het West-Vlaamse dialect horen, dat in België vitaler is gebleven dan in Frankrijk. Immers, zoals door Ryckeboer maar ook andere onderzoekers werd vastgesteld, de kennis van het Vlaams in de Franse Westhoek is voornamelijk passief – een recentere studie van Gérald Stell gewaagt typerend van passieve tweetaligheid⁹ om het gebruik van het Vlaams in Frans-Vlaanderen te kenmerken. Het is daarom sterk overdreven om te beweren dat het West-Vlaams vandaag de dag als communicatietaal in Frans-Vlaanderen gehanteerd zou kunnen worden. De terugloop van de streektaal is jammer genoeg te ver gevorderd om te overwegen het Nederlands te vervangen door het Vlaams, ja zelfs om het Vlaams naast het Nederlands als twee volwaardige Nederlandstalige voertalen te promoten. In de verschillende provincies van het Vlaams Gewest in België daarentegen wordt het lokale dialect (of een tussentaal) wel vaker naast het Standaardnederlands gesproken. Laten we hoe dan ook niet vergeten dat de Vlamingen het Nederlands als hun moedertaal en hun communicatietaal beschouwen: een voorbeeld van hoe de eenheid van een taal in haar diverse uitingen harmonisch kan voortbestaan. Indien men het Frans-Vlaams wil helpen beschermen, dan moeten in de didactiek realistische doelen nagestreefd worden.

Het Vlaams als cultureel en linguïstisch erfgoed in de lessen Nederlands

richtlijnen van de programma's van het secundair onderwijs en hun algemene thematiek bieden ongetwijfeld gelegenheid om elementen uit het Vlaamse taalpatrimonium in het onderwijs van het Nederlands te integreren; daarmee kunnen regionale initiatieven tot behoud van het Vlaamse culturele erfgoed in Noord-Frankrijk geassocieerd worden. Nemen we als voorbeeld de "villages patrimoine". Drietalige folders ter ontdekking van hun bezienswaardigheden zijn in plaatselijke bureaus voor toerisme beschikbaar. Elke brochure stelt een voettocht voor met uitleg in respectievelijk het Frans, het Nederlands en het Frans-Vlaams. In het kader van de zogenaamde vierde cyclus, bestaande uit de Cinquième, de Quatrième en de Troisième, leggen de nieuwe programma's meer bepaald de nadruk op de culturele ontdekking in samenhang met communicatieve taalactiviteiten. Bovendien wordt aangeraden om zich niet te beperken tot de onderwezen taal: in vergelijkend perspectief kan ook het taalgebruik van de omgeving (gezin, familie, streek) aan de beurt komen^o. Zoals inmiddels bekend zal, afgezien van enkele uitzonderingen, met name daar waar continuïteit met de levende taal uit de lagere school gewaarborgd moet worden, het Nederlands thans vanaf de Cinquième als tweede levende taal onderwezen worden. In de Troisième (de vierde klas van het lager secundair onderwijs) kan overwogen worden om aspecten van het regionale Vlaams te introduceren in het kader van het interdisciplinaire onderwijs. Samenwerking met Frans en Geschiedenis/Aardrijkskunde wordt aangemoedigd met het oog op de behandeling van culturele ijkpunten uit het op dat punt ongewijzigde programma van het collège. De culturele ingang van de zogenaamde tweede trap, "hier en elders" legt de nadruk op uitwisselingen in ruimte en tijd en de ontdekking van de ander, o.a. door te verwijzen naar het multiculturalisme en de migratieproblematiek. In het kader van de lessen Frans wordt aangeraden een verhaal te leren schrijven dat zich in een bijzonder historisch verleden afspeelt, bij Geschiedenis/Aardrijkskunde wordt een reis in verschillende etappes in kaart gebracht, geïllustreerd aan de hand van een logboek en een stripverhaal. Deze activiteiten zouden een verlengstuk in het onderwijs van het Nederlands kunnen krijgen, bijvoorbeeld door een reeks lessen te wijden aan de figuur van Willem van Rubroek. Idealiter zou men een bezoek aan het museum kunnen organiseren dat aan deze ontdekkingsreiziger uit de dertiende eeuw in zijn geboortedorp Rubroek is gewijd. Indien dit niet praktisch uitvoerbaar is, kan in de klas met de folders van de "villages patrimoine" gewerkt worden door de teksten in het West-Vlaams te vergelijken met hun Nederlandse equivalenten. Het gaat met name om korte aantekeningen die bedoeld zijn de toeristische voettocht van verklaringen te voorzien. Ook al hebben ze niet allemaal betrekking op de levensloop en de reizen van de middeleeuwse monnik, de meeste tekstjes zijn in de les bruikbaar omdat ze historische aspecten van het dagelijkse leven in een Frans-Vlaams dorp beschrijven: verhaaltjes over straten, bijzondere huizen, de kerk, enz.

De oefening in leesvaardigheid kan worden voortgezet door in relatie met het

Nederlandse equivalent de West-Vlaamse Wikipedia te raadplegen waarin het dorp Rubroek summier beschreven wordt. Uiteraard kunnen de oefeningen in casu niet veel verder leiden dan tot de herkenning en de ontcijfering van een geschreven vorm van het West-Vlaams. De eindtaak die met deze activiteiten gepaard zou kunnen gaan, zal zowel mondeling als schriftelijk in het Nederlands uitgevoerd moeten worden. Op het niveau van de Troisième kan de doelstelling van de lessen niet meer inhouden dan het zich bewust worden van een Nederlandstalig idioom eigen aan Frans-Vlaanderen, behalve in de arrondissementen Hazebroek of Duinkerke waar leerlingen die de streektaal actief zouden beheersen contrastief aan het woord kunnen komen.

Afhankelijk van de taalvaardigheid van de leerlingen maar ook rekening houdend met de vooruitgang in het leerproces zal de confrontatie met de Vlaamse streektaal in het kader van de cursussen Nederlands op het lycée vanaf de Seconde (eerste klas van het hoger secundair onderwijs) veelzijdiger kunnen worden. Opnieuw biedt de thematiek van de programma's aanknopingspunten. Het gaat thans om het leren samenleven, de plaatsen van herinnering als gemeenschappelijk erfgoed en het saamhorigheidsgevoel in cultureel opzicht.

Laten we het museum van de Slag aan de Pene te Noordpene gaan bezoeken. Daar komt men letterlijk terecht in het middelpunt van de scheiding tussen Frankrijk en de historische Nederlanden. Nadat naar uitleg in het Frans over de veldslag rond de imposante maquette is geluisterd, zal een videoband in het Nederlands worden bekeken die voor Franse lyceïsten begrijpelijk is, mits er enige voorbereiding in de klas aan vooraf is gegaan. Ook in dit geval kan de lectuur van de tweetalige folders in het Nederlands en het Vlaams van nut zijn evenals de verklaringen van de leraar geschiedenis en van de gids van het museum over het verloop van de gevechten en hun context. Tot slot kan men in het museum tal van documenten in het Vlaams en het Nederlands uit de zeventiende eeuw raadplegen en gebruikmaken van een audio-gids in het Nederlands en het Vlaams.

Op het gebied van de regionale geschiedenis zal deze methode op tal van andere plaatsen en tijdperken toegepast kunnen worden: denk aan Volkerinkhove waar sporen van een lanceerinstallatie van V1 uit de Tweede Wereldoorlog gevonden kunnen worden of Ekelsbeke waar in 1940 het door SS'ers aangerichte bloedbad onder krijgsgevangenen te La Plaine au Bois plaatsvond. Uiteraard kan men boven zulke tragische oorden de voorkeur geven aan meer vreedzame bezienswaardigheden zoals de kunsthistorische musea in Kassel, Belle, Hazebroek of Sint-Winoksbergen waar ook de lokale tradities in ere worden gehouden en tal van aanleidingen tot didactische toepassingen worden aangeboden, ook geschikt voor gebruik in de lessen Nederlands. Laten we nu naar de klas terugkeren. In de laatste cyclus van het secundair onderwijs omvat het programma de behandeling van de thema's ruimtes en uitwisselingen. Een veeleisender vorm van taaltransfer kan worden bereikt door korte teksten

uit het West-Vlaams in het Nederlands te laten herschrijven. De leraar kan de oefening laten voorafgaan door enige uitleg over de evolutie van de taal naar het Standaardnederlands toe. Enkele teksten uit de tweetalige brochure *Stylen en mensen van Vlaenderen*, van de hand van Marie-Christine Lambrecht, lenen zich uitstekend voor behandeling in de les. Het met gekleurde gipsfiguurtjes rijkelijk geïllustreerd boekje verleent aan de ontdekking van de streektaal een esthetische en een ludieke dimensie. De teksten laten het sappige karakter van het dialect goed tot zijn recht komen. Een gelijkaardige oefening in een vereenvoudigde vorm is ook aan de hand van de Vlaamse naamborden denkbaar, waarvan equivalenten in het Nederlands bedacht kunnen worden.

Een ander niet te verwaarlozen aspect van de omgang met de streektaal betreft de luistervaardigheid. Het ontwikkelen van deze bekwaamheid zal logischerwijze meer tijd in beslag nemen; de leerlingen kunnen met de uitspraak en de bijzonderheden van het dialect vertrouwd worden gemaakt door te luisteren naar passages uit de CD *Het Vlaams dan men oudders klappen* (ANVT, 2007), als illustratiemateriaal uitgegeven bij de leerboeken van Jean-Louis Marteel. In dit geval kan de kennismaking met het West-Vlaamse dialect ook praktisch nut verkrijgen: voor leerlingen die later in de provincie West-Vlaanderen zullen werken en daar het Nederlands zullen gaan gebruiken, is het ook van belang met de klanken van het dialect enigszins vertrouwd te raken. In dit opzicht zal men eveneens audio-documenten kunnen gebruiken die afkomstig zijn uit West-Vlaanderen.

Een genuanceerde omgang met de standaardtaal

Wanneer ik aan Franse leerlingen van het collège en het lycée vraag waarom ze Nederlands als levende taal hebben gekozen, krijg ik over het algemeen drie soorten antwoorden te horen: ze leren de taal om familiale redenen, omdat ze hopen een vakantiejob of een baan in België te vinden en tenslotte omdat ze met de cultuur van de Lage Landen – ook in haar regionale aspecten – verwantschap voelen. Moet het onderwijs van het Vlaams aangemoedigd worden? Hoewel de kennis van de streektaal lokaal als aanloop naar de kennismaking met het Standaardnederlands kan worden beschouwd zou men er de voorkeur aan moeten geven het Nederlands in Noord-Frankrijk te laten erkennen als taal met een bijzonder regionaal belang. De vraag of het van belang kan zijn om een dialect te leren parallel met de standaardtaal, is al vaker onderzocht. Deze vraagstelling gaat de specifieke relatie van het Vlaams tot het Nederlands te boven. Het is bekend dat het voor de leerder niet zonder gevaar is om structuren eigen aan een dialect of streektaal aan te leren ten koste van een correct gebruik van de standaardtaal – ik verwijs in hierbij eveneens naar de bovengenoemde studie van Gérald Stell. Door vormen van herkenning van het Frans-Vlaams in het onderwijs van het Nederlands op te nemen kan men ertoe bijdragen dat met een regionaal taalpatrimonium rekening wordt gehouden in het kader van een

genueanceerde omgang met de standaardtaal, met de nodige aandacht voor de culturele diversiteit. Deze aanpak dient te worden verkozen boven het isolement in de plaatselijke of regionale identiteit. Buiten de lokale context waar Vlaams spreken uiteraard een sociale functie heeft, zou men het leren van het Vlaams aan gevorderde studenten die het Nederlands reeds onder de knie hebben of aan volwassenen met een specifieke culturele interesse moeten voorbehouden. Afsluitend wil ik graag de prijzenswaardige auteur van het *Woordenboek van het Frans-Vlaams* Cyriel Moeyaert citeren: “ Het algemene Nederlands zal (...) in Frans-Vlaanderen hopelijk wel in vruchtbare grond ontkiemen en het kan de maatschappelijke situatie van het dialect versterken”⁷¹. ■

Noten

- 1 Verwezen wordt naar de brochure *Le flamand occidental*, ANVT, z.d. (najaar 2012?), Kassel, p. 7
- 2 Fernhout (E.) & Van Berlo (H.) *Vlaams of Nederlands in Noord-Frankrijk?* in: *Les Pays-Bas français/ De Franse Nederlanden*, 33, 2008, p. 223-229.
- 3 *Dunkerque et vous*, mei 2015, p. 9 (Informatiebulletin van de stad Duinkerke); de uitspraak wordt toegeschreven aan de burgemeester Patrice Vergiete. Vervolgens komt Patrick André, verantwoordelijk voor het Point Transfrontalier van de Réseaux Information Jeunesse aan het woord. Nummer 3 van november 2014 citeert de directrice van de Maison de l'Europe, Nathalie Legros.
- 4 Verwezen wordt naar Devos (F.) *Quatre années d'enseignement de la langue régionale flamande à l'école*, in: *KFV-mededelingen*, jg.39, jaarnummer 2011, p. 97-102 (publicatie van het Komitee voor Frans-Vlaanderen, Waregem). Het leerboek *Schryven en klappen* (2012) is uitgegeven door de ANVT.
- 5 *Le flamand occidental*, op.cit., p. 4-5. De mening van deze taalkundige is in het kader van een wetenschappelijk discours minder problematisch dan het gebruik dat de ANVT er in haar propagandistische brochure van maakt, met de bedoeling om tegen elke prijs te willen bewijzen dat het Vlaams een andere taal is dan het Nederlands; hetzelfde kan worden opgemerkt omtrent de opname p.8-9 in dezelfde brochure van een stamboom van het West-Vlaams ontleend aan een wetenschappelijke publicatie van de befaamde historisch taalkundige Cor van Bree: in de context van de dialectologie is daar niets op aan te merken; als argument om het Vlaams en het Nederlands van elkaar te onderscheiden is het procédé veel minder aanvaardbaar; de genealogie van het moderne Nederlands zou in werkelijkheid zowel naar het Hollands als naar het Vlaams en het Brabants dienen te verwijzen.
- 6 In het standaardwerk *Geschiedenis van de Nederlandse taal* (red. M.C. Van den Toorn, W.J.J. Pijnenburg, J.A. van Leuvensteijn, J.M. van der Horst), Amsterdam University Press, 1997, p. 275 leest men over het Hollands, het

Brabants en het Vlaams: “De hier genoemde dialectgroepen, die geografisch en qua invloed het meest betrokken zijn geweest bij de vorming van de standaardtaal, noemt men wel de centrale dialecten”. En iets verder, over de bijdrage van de Vlaamse dialecten aan het vormingsproces van het moderne Nederlands: “De flexionele morfologie van de standaardtaal is door taalkundigen uit de zestiende en zeventiende eeuw naar het voorbeeld van het Latijn en rekening houdende met deels archaisch vormenmateriaal *met name uit de zuidelijke dialecten* (mijn cursivering, D.C.) nieuw leven ingeblazen” (p.299). Beide citaten zijn van J.A. van Leuvensteijn.

- 7 Ryckeboer (H.), *Aspects culturels de l'enseignement du néerlandais dans le nord de la France*, in: *Le néerlandais en France et en Belgique francophone: approches scientifiques et didactiques*, redactie Philippe Hilgsmann, Université Charles-de-Gaulle Lille 3, Travaux et Recherches, 2002, p. 316-318.
- 8 Ryckeboer (H.), *De behoefte aan een taalsociologisch onderzoek in Frans-Vlaanderen*, in: *Les Pays-Bas français/ De Franse Nederlanden*, 1, 1976, p. 156-168.
- 9 Stell (G.), *Le bilinguisme passif français/franco-flamand en Flandres françaises: potentiel et limites dans la perspective de l'apprentissage du néerlandais*, in: *Les études néerlandaises en France et en Belgique francophone*, redactie Hilgsmann (Ph.), Beheydt (L.), Degand (L.), Godin (P.) & Vanderlinden (S.), Bruylant-Academia, Louvain-la-Neuve, 2005, p. 467-480.
- 10 Verwezen wordt naar een intern document van de Inspection Générale de l'Education nationale, als voorbereiding op de nieuwe programma's van het collège, p. 249. De officiële tekst van de nieuwe programma's is gepubliceerd in het Bulletin Officiel de l'Education Nationale, speciaal nummer 11, 26 november 2015, te raadplegen op www.education.gouv.fr
- 11 Moeyaert (C.), *Woordenboek van het Frans-Vlaams*, Leuven, Davidsfonds, 2005, p. 17

(Nederlandse versie door de auteur geadapteerd)

Dorian Cumps is Doctor in de Wijsbegeerte en Letteren en hoofddocent aan de Sorbonne in Parijs; tevens is hij Chargé de mission voor het Nederlands bij de Inspection Générale de l'Education Nationale. Dorian.cumps@education.gouv.fr of Dorian.cumps@paris-sorbonne.fr